

Asia: MV/2/06.00.00/2023

Aineettoman kulttuuriperinnön toimenpideohjelma 2023-2028

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit kohtaan 1. Suomi sopimuksen jäsenmaana.

Aineettoman kulttuuriperinnön suojelusta tiedetään liian vähän, koska aineellisen kulttuuriperinnön suojelu on ollut pitkään etusijalla. Siksi on hyvä, että ohjelma on laadittu. Ohjelmasta tiedottamista auttaa myös se, että toimeenpanosuunnitelman kohteita tehdään tunnetuksi Elävän perinnön teemavuonna 2023 osana Euroopan kulttuuriympäristöpäiviä ja Unescon yleissopimuksen 20. juhlavuotta. Elävän perinnön teemavuodesta tulee viestiä aktiivisesti, mutta myös jatkaa viestintää aineettomasta kulttuuriperinnöstä teemavuoden jälkeenkin. Osallistuminen aineettoman kulttuuriperinnön keräämiseen ja tallentamiseen mahdollistuu, kun eri yhteisöillä on tietoa, ja siten myös keinoja, tuoda elävää perintöä näkyväksi sekä tallentaa sitä. Viestinnän rooli onkin aineettoman kulttuuriperinnön keräämisessä erityisen tärkeä.

Kommentit kohtaan 2. Toimijat aineettoman kulttuuriperinnön suojelutyössä.

Museo- ja kulttuuriperintöalan toimijat ovat aineettoman kulttuuriperinnön suojelutyössä avainasemassa. Nämä vakiintuneet instanssit varmistavat aineettoman kulttuuriperinnön keräämisen, tallentamisen ja tutkimisen jatkuvuuden. Kuten toimeenpanosuunnitelmassa todetaan, on museoiden osallistava työ eri ryhmien ja yhteisöjen kanssa oleellista. Osallistava työ erilaisten kohtaamisten ja tapahtumien kautta on myös henkilöstöresursseja vaativaa työtä. Yhteistyö vaatii jatkuvuutta ja palkattua asiantuntijahenkilöstöä, ja tämä on huomioitava määrärahoja jaettaessa. Vaikka vapaaehtoistyöllä on etenkin aineettoman kulttuuriperinnön eteenpäin kertomisessa merkittävä rooli, on dokumentointiin ja tutkimukseen osoitettava riittävästi ammattitaitoisia työntekijöitä. Elävän perinnön työ luo museoihin uudenlaisia toimintatapoja ja palveluita sekä avaa uudenlaisia yhteistyöverkostoja. Toimenpiteissä aineeton kulttuuriperintö nostetaan vahvemmin alueellisten ja valtakunnallisten vastuumuseoiden toimintasuunnitelmiin ja siksi on tärkeää mahdollistaa toimijoille riittävät resurssit, jotta ohjelman tavoitteet voidaan toteuttaa.

Kommentit kohtaan 3. Strateginen kehitys ja rahoitus.

Kulttuuriperintötyön merkitys kasvaa yhteiskunnassa, kun yhä monimuotoisemmassa väestöpohjassa tarve tutustua, ymmärtää, arvostaa ja etenkin hyväksyä erilaisia kulttuureja ja tapoja kasvaa. Muistiorganisaatiot ovat vastuussa kulttuuriperinnön turvaamisen ja digitaalisen saavutettavuuden kehittämisestä ja edistämisestä vastuualueellaan niin aineellisen, aineettoman

kuin digitaalisen perinnön osalta. Aineettoman kulttuuriperinnön vaaliminen on nimenomaan henkilöresurssia vaativaa ja se on huomioitava riittävänä rahoituksena. Museo- ja kulttuuriperintöalan palkat ovat jo nykyisellään jäljessä muusta korkeasti koulutettujen palkkatasosta sekä – jopa alle maan keskipalkkojen. Alalla on paljon myös määräaikaisuuksia eli on toivottavaa, että rahoitus ei olisi pelkästään hankepohjaista, vaan vakaampaa. Toimenpiteisiin onkin kirjattu hyvin, että rahoitusta etsitään aktiivisesti ja selvitetään myös valtionavustusten osalta lisärahoituksen mahdollisuutta. Ilman riittävää taloudellista resurssia ei toimenpiteitä pystytä toteuttamaan.

Kommentit kohtaan 4. Koulutus ja kasvatus.

Ihmisten välinen vuorovaikutus on perinteiden siirtymisen ja jatkuvan kehittymisen elinehto aineettoman kulttuuriperinnön elinvoimaisuuden säilymiselle. Koulutuksen, tutkimuksen ja muistiorganisaatioiden rooli aineettoman kulttuuriperinnön säilyttämisessä ja siirtämisessä on merkittävä. Korkeakoulut ovat tärkeässä roolissa taiteen ja kulttuurin tutkimiselle, ja kulttuuriperinnön asiantuntijoiksi kouluttaudutaan eri oppilaitoksissa. Ammatillisten oppilaitosten, korkeakoulujen ja yliopistojen resurssit on turvattava. Tiedeyliopistoilla on keskeinen asema sen varmistamisessa, että aineettoman kulttuuriperinnön dokumentointiin ja tallennukseen on jatkossakin asiantuntijoita. Museoalan ammattiliitto kantaa huolta kulttuuriperintöaineiden tulevaisuudesta maamme korkeakouluissa. Rahoituksen niukkuus ei saa huonontaa kulttuuriperintöalan tulevaisuutta. Tarvitsemme tulevaisuudessakin koulutettuja asiantuntijoita huolehtimaan maamme kulttuuriperinnöstä. Kattojärjestömme Akavan Erityisalat onkin nostanut esiin tarpeen Suomen humanististrategialle. Humanististrategian keskeinen kysymys on humanistisen tutkimuksen ja koulutuksen turvaaminen. Tämä edellyttää korkeakouluihin rahoitusmallia, joka ottaa nykyistä paremmin huomioon humanististen alojen ominaisuudet.

Kommentit kohtaan 5. Tutkimus suojelutyön tukena.

Tutkimusta aineettomaan kulttuuriperintöön liittyen tehdään yhä enemmän verkostoyhteistyönä, mutta korkeakoulut ja muistiorganisaatiot ovat vakiintuneita ja arvostettuja kulttuuriperintötyön kivijalkoja. Korkeakouluissa erityisesti kansatieteen, etnologian, folkloristiikan, antropologian, museologian, kulttuuripolitiikan, kulttuurintutkimuksen, kulttuuriperinnön tutkimuksen ja perinteentutkimuksen oppisisällöt ja tutkimukset ovat aineettoman kulttuuriperinnön tutkimuksen ja opetuksen keskiössä. Suomessa korkeakoulutusta arvostetaan, mutta sen rahoitus on aina leikkuriuhan alla. Tälläkin hetkellä on käynnissä oppiaineiden yhdistämis- tai lakkauttamishankkeita. Epävarmuus tieteenalan jatkuvuudesta myös häiritsee käynnissä olevaa opetusta ja tutkimusta. Tulevaisuuden ollessa uhattu, on vaarana, että opiskelijat eivät enää hakeudu epävarmoille opintoaloille ja tutkijat hakeutuvat muualle. Tällöin koko oppiaineen tutkimus ja opetus vaarantuu ja lopulta kehitys voi myös vaikuttaa aineettoman kulttuuriperinnön arvostukseen ja tallentamiseen.

Toimenpiteissä on kirjattu, että seurataan elävään perintöön liittyvää tutkimusta. Korkeakoulujen resurssien ollessa uhan alla on erityisen tärkeää seurata tutkimushankkeiden tulevaisuutta ja jatkuvuutta.

Kommentit kohtaan 6. Näkyvyys ja media.

Museo- ja kulttuuriperintöalaitoksilla on paljon viestintäosaamista ja eri kanavia, joiden kautta tavoittaa yleisöt. Strateginen ja vaikuttava viestintä ei kuitenkaan ole oman toimen ohella tehtävä toissijainen työ, vaan vaatii myös asiantuntijaresursseja. Nykypäivänä vaaditaan läsnäoloa ja

vuorovaikutusta yhä useammalla kanavalla eli viestintäkin vaatii kohdennettua henkilöstöresurssia ja koulutusta.

Kommentit kohtaan 7. Kansainvälinen yhteistyö.

Kansainvälinen yhteistyö on tärkeää ja sitä tehdään monilla eri foorumeilla. Se tarjoaa verkottumisen ja osaamisen jakamisen lisäksi myös asiantuntijoille mahdollisuuksia kehittyä työssä.

Kommentit kohtaan 8. Aineettoman kulttuuriperinnön merkitys yhteiskunnassa.

Elävän perinnön merkitys nyky-yhteiskunnassa on entistä olennaisempi. Erilaisten kulttuurien vuoropuhelu ja ymmärtäminen edistää keskinäistä arvostusta ja edesauttaa jopa yhteiskuntarauhan säilyttämistä. Monet konfliktit voivat kulminoitua, jos ei ole oikeaa tietoa ja ymmärretään väärin.

Ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisäksi elävällä kulttuuriperinnöllä on asema myös kestävän kehityksen näkökulmasta. Luontoarvot ja ihmisten luontosuhde ovat ajankohtaisempia kuin koskaan aikaisemmin. Kirjauksessa nostetaan tärkeä näkökulma myös kestävästä matkailusta. Valtion tuki on tärkeä aineettoman kulttuuriperintötyön suojelulle ja edistämiseksi. Toimenpiteissä on hyvin huomioitu aineettoman kulttuuriperinnön mahdollisuudet yhteiskunnan voimavaratekijänä. Panostamalla aineettomaan kulttuuriperintötyöhön pystytään luomaan yhteiskuntaamme hyvinvointia, kestävää kehitystä sekä jopa ehkäisemään yhteiskuntarauhaa uhkaavia konflikteja.

Mäkelä Katariina
Museoalan ammattiliitto MAL ry